

FAMU

ZAČÍNÁ
BÝT
NEBEZPEČNÁ?

Ivan SOELDNER

Na naší filmové a televizní fakultě AMU (to je úřední název) vznikají ročně desítky filmů. Kameramanská cvičení, režisérské etudy, ročníkové práce a konečně – absolventské filmy. Kameramani a režiséři ukončující studia mají tu možnost natočit podle svého gusta středometrážní film libovolného žánru a mají k tomu stejnou tvůrčí „pravomoc“ jako barrandovští – ne-li větší. Nejsou totiž mořeni takovým kvantem poradních a schvalovacích orgánů. Na fakultě se proto objevují zajímavá dílka, která mají všechny půvaby debutů. Především velké ambice. Vidím je v tom, že autoři velmi intenzívně projevují své myšlení, svůj názor na život a na filmové umění, novum, které by chtěli přinést na své budoucí profesionální pracoviště.

Škoda, že naše veřejnost dosud neměla – až na několik řídkých výjimek – možnost seznámit se alespoň s většinou absolventských filmů FAMU. Jejich úroveň bývá značně vysoká. Tři filmy loňských absolventů způsobily například veliký rozruch na košickém festivalu a na několika uzavřených představeních v Praze a jména jejich autorů se stala rázem populární.

Byla by však chyba myslet si, že se na FAMU stal nějaký zázrak. Ačkoli ty tři filmy („Strop“, „Turista“ a „Černobílá Sylva“) znamenají snad mezi dosavadními absolventskými pracemi vrchol, měly řadu předchůdců, na něž by se nemělo v současné vlně nadšení zapomínat. Jejich úspěch je výsledkem soustavného evolučního zvyšování úrovně našeho vysokého filmového učení. Nespornou vzestupnou tendenci lze charakterizovat nejspíš jako „absolutorium“ pedagogů. V tomto

smyslu: když byla fakulta založena, nezačínali se učit pouze první posluchači, ale i profesoři. Ti první se jenom učili, druzí to měli složitější: učili se učit. Teď i ti druzí absolují. Úspěšně.

Proto je zjednodušující vysvětlovat si značný vzestup úrovně fakultních filmů podstatnými kvalitativními rozdíly v talentech posluchačů. Nemá tím být také řečeno, že by dřív na FAMU vznikaly jen slabé filmy. Mezinárodní úspěch „Sousta“ Jana Němce (podle Lustigovy povídky „Druhé kolo“ v „Děmantech noci“) patří dodnes mezi největší triumfy fakulty. Ale o celkové, soustavně dobré kvalitě se dá mluvit až od předposledního absolventského ročníku. (Doufám, že ji letošní absolventi nenaruší!)

Pod vedením hlavního profesora režiséra Miroslava Hubáčka si před třemi lety posluchači Hynek Bočan, Jaromil Jireš a Zdeněk Sirový našli témata svých absolventských filmů v Drdově „Němčích barikádě“. Vytvořili tři filmy dobré profesionální úrovně. Jireš podal ve svých „Stopách“ ve spolupráci s Václavem Lohniským vynikající studii kolaboranta, který svým udáním způsobí smrt celé rodiny a zmocní se jejího majetku. Film má znamenitou atmosféru, některé scény jsou tu mistrovské. Například ta, v níž lidé čtou vyhlášku o popravě a na náves přijíždí kolaborant Joudal. Jde také čist. Mezi ním a ostatními je velmi působivě vyjádřeno hluboké napětí. Režijně a herecky znamenité. Pozoruhodný je i jiný Jirešův školní film, experimentální „Hala ztracených kroků“. Autor tu používá neotřelých, neobvyklých filmových prostředků k vyjádření protiválečné myšlenky. Jeden z nejpodnětějších filmů FAMU – podnětný nejen pro fakultu!

I Sirového „Hlídač dynamitu“ svědčí o nesporném režisérském talentu, dal bych mu dokonce přednost před jeho prvním „profesionálním“ filmem „Daniel“, postavil bych ho vedle jeho druhého filmu „Chlapec a srna“, vyznamenaného v Benátkách. Značného úspěchu tu dosáhl mladý režisér zejména ve spolupráci s představitelem hlavní role Emanem Fialou, který v předlouhé řadě svých filmových postav nepodal tak hluboký výkon jako v „Hlídači dynamitu“. I v Bočanově „Nenávisti“ dominuje herec – Bohuš Záhorský, který také může považovat svou roli ve školním snímku za svůj největší filmový úspěch.

Celkově však tyto tři filmy – zejména ve srovnání s nejnovějšími – postrádají podnětější myšlenkový náboj. Jsou hluboké, ukazují působivě minulost. Ale nejsou průrazné, neprovokují dnešek. Jsou ekvivalentní předloze, která nezapře, že vznikla hned v prvních poválečných dnech.

Zato Evald Schorm a Věra Chytilová se v „Turistovi“ a ve „Stropu“ nezalekli té nejobtížnější problematiky: zamýšlejí se nad zásadními otázkami našeho poměru k životu. V tom jsou si jejich filmy podobné, i když se každý vyjadřuje osobitě, po svém.

Hrdinou Schormova „Turisty“ (literárně spolupracoval posluchač dramaturgie Máša) je dělník, charakterizovaný názvem filmu. Putuje z místa na místo, nikde nedosahuje pracovních úspěchů a ani přátele nedovede získat. Vykolejený člověk, opilec. Film ukazuje jeho snahu žít lépe, která je však bezvýsledná. „Turista“ je beznadějný slaboch. Autoři mu nepomohou happyendem, jak je v podobných případech zvykem. Jejich kritika je důsledná a o to působivější je zasažen divák. Katarze tkví v tom, že si turistovy chyby uvědomí hlediště. Znamenitě zde hraje Vlastimil Brodský, na několika metrech se zajiskří umění Dany Medřické. Škoda jen, že Schorm nedokáže ještě precizně vést film fabulačně. „Turista“ je místy dějově zmatený. Nad tímto nedostatkem se bude muset mladý režisér hlouběji zamyslet; stejnou chybou je totiž postižen i jeho barrandovský debut, dokument o práci dvou ostravských brigád socialistické práce „Země zemi“.

V příběhu vidím také nedostatek filmu Chytilové „Strop“. Jedná se o manekýnu, která pozná prázdnotu svého „sladkého života“ a hledá cestu ven. Najde ji v polo-symbolickém záběru, v cestě obyčejným osobním vlakem mezi prostými lidmi, po proflámané noci. Toto poněkud levné, skoro sentimentální „řešení“ mi vadí zejména proto, že hlavní představitelka (naturčik – skutečná manekýna) nedokázala dost plasticky vyjádřit psychologický zvrát své hrdinky. Pravda, souvisí to s autorčiným záměrem ukázat, že dívka byla dosud jenom bezduchou loutkou, která také po celý film souvisle nepromluví, a teprve v závěru, po své „vzpouře“, otevírá ústa. Nicméně to „Stropu“ – zejména po vnější fabulační stránce – ubírá na přesvědčivosti. Znamenitá formální úroveň dovolila nadšeným divákům tento nedostatek přehlédnout. S jejich ostatními superlativy na film „Strop“ lze souhlasit. V podtextu je bezesporu autorský záměr vyjádřen, „sladký život“ je jednoznačně odsouzen. Sugestivní a moderní režie znamenitě sjednocuje všechny ostatní tvůrčí složky – od průkopnického improvizovaného komentáře, práce se zvukem, šlitrovou hudbu až po vynikající šofrova kameru.

Třetí film, Schmidtova „Černobílá Sylva“ (námět a scénář absolvent dramaturgie Pavel Juráček), nemá sice už tak společensky závažnou myšlenku, ale přesto si zaslouží

Jiří SINDLER: Z cyklu Lidické ženy

místo vedle předchozích dvou výborných snímků. Proto, že se mladí autoři pokusili o veseloherní žánr a nebyli jím poraženi. V mnohém je sice satirický dostřel „Černobílá Sylva“ omezen na užší okruh odborné veřejnosti (střílí si z některých manýr filmové praxe), ale přesto má oprávněný úspěch i u široké divácké veřejnosti. Pro svůj švih a vtip. Když dokáže mladí absolventi fakulty dát filmu tyto mimořádné vlastnosti, dokáže mnoho. Proto patří „Černobílá Sylva“ do jedné řady s brilantním „Stropem“ i hlubokým „Turistou“.

Škoda, že není těmto filmům věnována větší péče při jejich veřejné distribuci. Uvádět je jako krátké filmy před filmy celovečerními je vůči mladým autorům přinejmenším macešské. „Černobílá Sylva“ je například velmi poškozena spojením s podprůměrným českým filmem „Dva z onoho světa“.

Doufejme, že absolventské snímky FAMU uvidíme v kinech dřív, než budou jejich mladí autoři oslavovat šedesátiny.